

Metodický postup pro tvorbu interpretačních plánů prvků návštěvnické infrastruktury

Účelem interpretačního plánu pro projekty financované z OPŽP je vyhodnotit důvody realizace prvků návštěvnické infrastruktury s interpretační/naučnou funkcí. Interpretační plán vyhodnotí, jak daný prvek návštěvnické infrastruktury naplňuje koncepční materiály v daném území ve vztahu k předmětům ochrany (plány/zásady péče, souhrny doporučených opatření, koncepce práce s návštěvnickou veřejností nebo obdobné dokumenty apod.), jak daný prvek zapadá do stávající návštěvnické infrastruktury v území a jaké jsou cíle jeho realizace.

Pro účely žádosti o podporu v OPŽP 2021–2027 jsou interpretační plány zpracovány povinně pro tyto prvky návštěvnické infrastruktury (prostředky interpretace):

- **návštěvnická střediska,**
- **informační střediska,**
- **interpretační prvky (infopanely naučných stezek i samostatně, pozorovatelný s infopanely, interaktivní prvky ad.),**
- **liniové stavby s naučnou/interpretační funkcí (např. povalový chodník, kde na vybraných prknech budou gravírované siluety živočichů či jiné naučné informace),**

a to včetně žádostí **na jejich rekonstrukci, obnovu, rozšíření nebo doplnění.**

V případě, že je plánován záměr omezeného rozsahu jako je rekonstrukce, obnova, rozšíření, doplnění stávajících prvků NI, kdy se nezasahuje do její interpretační funkce, není IP prvku návštěvnické infrastruktury vyžadován. V případě budování, obnovy, rekonstrukce, rozšíření nebo doplnění stávající liniové stavby, která má pouze usměrňující funkci bez interpretace, není IP prvku návštěvnické infrastruktury vyžadován.

Interpretační plány pro prvky návštěvnické infrastruktury (dále jen NI) **zpracovávají všichni oprávnění žadatelé.**

Struktura interpretačního plánu – přílohy žádosti v OPŽP

Obsah interpretačního plánu (dále jen IP) je odrazem plánovacích procesů. Při zpracování IP pro prostředky interpretace v chráněné krajinné oblasti a v národním parku vychází zhotovitel z koncepce práce s návštěvnickou veřejností (zpracovávané pro území CHKO) nebo obdobné koncepce/plánu (zpracovávané pro NP).

Proces přípravy interpretačního plánu, fáze interpretačního plánování

INFORMACE	ANALÝZA	VÝBĚR	AKCE
ZCHÚ a lokality soustavy Natura 2000 a okolí, vč. lokality NI přehled zdrojů území, sledování kontextu (co vše se na místě odehrává, jak místo souvisí se svým okolím), zjišťování kvantitativních a kvalitativních informací o návštěvnicích, sledování stávajícího marketingu místa, přehled a hodnocení stávající interpretace	ZCHÚ a lokality soustavy Natura 2000 a okolí, vč. lokality NI hodnocení informací zjištěných v předchozím kroku, vyvození závěrů pro další postup, výběr faktů relevantních pro další plánování interpretace	výběr způsobu interpretace v NI: cíle interpretace, definování cílových skupin interpretace, tvorba sdělení výběr prostředků (forem) interpretace	akční plánování NI: kdo, kde, kdy, co, jak, za kolik

Obsah interpretačního plánu:

1. ANALYTICKÁ ČÁST

Základní informace o interpretovaném území

- stručná informace o daném území, předmětu ochrany (důvod vyhlášení), přírodovědné charakteristice a historickém vývoji území, stávajícím managementu a poskytovaných službách návštěvníkům,
- stručná informace o existující interpretaci a stávající návštěvnické infrastruktuře v širším okolí realizovaného projektu,
- přehled odborných dokumentů (plán/zásady péče, souhrn doporučených opatření, KPNV, studie krajinného rázu, další obdobné plánovací a strategické dokumenty pro dané území) a jak je předkládaný projekt naplňuje

Smyslem této části není vyčerpávající popis, ale získání přehledu zdrojů, sledování kontextu, přehled a hodnocení stávající interpretace.

Návštěvníci a cílové skupiny

- sumarizace dosavadních znalostí o návštěvnicích, vývoji návštěvníků v čase (počty, věková struktura), výsledky monitoringů návštěvnosti a/nebo výsledky průzkumů návštěvníků realizovaných při zpracovávání interpretačního plánu,
- vylišení cílových skupin z hlediska časového (doba pobytu v území), model způsobu pohybu nebo provozovaných aktivit, podle věku a schopností. U každé skupiny je třeba uvést popis a důvod jejího výběru za cílovou (důvod a souhrn zpracovat do standardizované tabulky viz vzor Tab. 1).

Tab. 1 Cílové skupiny podle významu a dopadu – vzor (cílové skupiny jsou zde uvedeny jen jako příklad, mohou být definovány dle potřeb projektu i jinak)

AKTUÁLNÍ DOPAD NA STAV ÚZEMÍ	VYSOKÝ	D	B -	A Pěší – delší pobyty
	STŘEDNÍ	G Horolezci Fotografové	E Pěší – 1 den Cyklisté kondiční Nárazoví filmoví turisté	C Rodiny s dětmi
	NÍZKÝ	I Kešeři Pejskaři Pěší – bivak -	H Teambuilding Hromadné akce Senioři	F Školní skupiny Cykloturisté
		NÍZKÝ	STŘEDNÍ	VYSOKÝ
		ODHADOVANÝ VÝZNAM PRO DLOUHODOBOU PODPORU PÉČE O ÚZEMÍ		

2. PLÁNOVACÍ ČÁST

Cíle interpretace a návštěvnické infrastruktury

- čeho chceme interpretací dosáhnout, jak má působit na návštěvníky, co by si měly různé typy návštěvníků odnášet

- a) v oblasti znalostí,
- b) postojů (emocí),
- c) jak by interpretace měla ovlivnit jejich chování v chráněném území,
- d) jak by interpretace měla pomoci ochraně předmětů ochrany.

- zde je třeba definovat měřitelné přínosy, výstupy a dopady (způsob měření se uvede v části Evaluace interpretace)

Klíčová sdělení

- vybraná témata, odůvodnění výběru témat a klíčových sdělení, na která bude navazovat interpretace; jedná se o zásadní část interpretačního plánu: z mnoha možností je vybráno několik důležitých dílčích sdělení, která by si návštěvníci měli odnést; výběr těchto sdělení musí logicky navazovat na potenciál území, definované cíle interpretace a cílové skupiny návštěvníků. Tam kde existuje KPNV nebo obdobná plánovací dokumentace jsou klíčová a dílčí sdělení již zpracována. Interpretační plán prvku tedy rozvíjí některé z nich.

Smyslem je efektivní komunikace, a ta vyžaduje strukturovaný přístup: interpretace ve ZCHÚ nebo lokalitě soustavy Natura 2000 je vedena hlavním sdělením, na které navazuje několik (3-5) dílčích sdělení a na ně pak další informace. Sdělení je možné členit podle cílových skupin, pokud se skupiny mezi sebou výrazně liší.

Množství pokrytých témat i rozsah informací musí procházet pečlivým výběrem, protože návštěvník je schopen v jednom celku zpracovat maximálně 4 různá témata (Ham 2013:28).

Prostředky interpretace

- návrh konkrétních způsobů interpretace jednotlivých sdělení pro dané skupiny návštěvníků; výběr prostředků interpretace se provádí až po definici klíčových sdělení, která navazují na předchozí kroky (definice cílů, cílových skupin, výběr relevantních témat); zdůvodnění výběru prostředků interpretace (tzn. proč je nejvhodnější např. návštěvnické středisko, naučná stezka, pozorovatelná, informační panely)
- výběr musí vycházet z možností cílové skupiny a zájmů ochrany přírody směrem k této cílové skupině a též zohledňovat návštěvnickou infrastrukturu v území jiných subjektů

Doprovodná infrastruktura a služby

- plánovaná výstavba doprovodné infrastruktury (např. parkoviště, vymezení stezek, druh stezek, označení apod.) a potenciál rozvoje služeb spojených s interpretací (např. poskytování komentovaných prohlídek, vzdělávacích programů, exkurzí, přednášek, výstav atd.)

Evaluace interpretace nebo prvků návštěvnické infrastruktury

- návrh způsobů hodnocení účinnosti interpretace během realizace projektu (za účelem ověření funkčnosti návrhu např. formou recenzí projektové dokumentace či otestováním jednotlivých plánovaných prvků na skupině lidí) a po zprovoznění návštěvnického střediska, informačního střediska či prvku (naučné stezky atd.) za účelem ověření naplnění cílů projektu tj. osvěta návštěvníků, změna jejich přístupu k ochraně přírody, usměrnění pohybu návštěvníků atd.; způsoby průběžné evaluace, která umožní zkvalitňování interpretace během provozu.

Nejčastější techniky evaluace interpretace jsou např. formou pozorování (např. kolik lidí se zastaví u panelu naučné stezky, kolik si ho čte apod.), neformální konverzace či strukturované interview s návštěvníkem, otestování skupiny, analýza zápisků z návštěvních knih, kritické hodnocení apod.

Plán realizace

- plán postupných kroků, včetně odpovědností jednotlivých subjektů a institucí
- vyznačení jednotlivých prostředků interpretace (prvků) v mapě

3. PŘÍLOHY

- výstupy z plánovacích jednání, seznamy fenoménů (tzn. předmětů interpretace), mapové podklady, sumarizované výsledky výzkumů návštěvníků, audity zážitku návštěvníka, atd.

Slovníček pojmů

Audit zážitku návštěvníka – studie, která sleduje zkušenost návštěvníka od mediálního obrazu území po samotnou návštěvu a její dopad; všímá si především očekávání, možností jejich naplnění a ovlivnění; v oblasti ovlivnění dojmu přímo na místě interpretace je důležitá především tzv. vstupní fáze (prvotní strukturace očekávání) a výstupní fáze (uzavření a zhodnocení zážitku)

Evaluace interpretace – hodnocení dosažení cílů a účinnosti interpretace

Interpretace přírodního a kulturního dědictví – je vzdělávací aktivita, jejímž cílem je odkrýt hlubší smysl a vztahy s pomocí původních objektů, přímé zkušenosti a ilustrativních prostředků; je proces komunikace sdělení o přírodním a kulturním dědictví inspirující návštěvníky k hlubšímu porozumění životnímu prostředí

Klíčové sdělení – zpravidla jednovětné sdělení, které by mělo návštěvníkovi utkvět v paměti po absolvování interpretace (např. Vysídlení obcí v Českém lese z důvodu vzniku hraničního pásma vedlo ke vzniku nových biotopů, zplanění domácích rostlin a zachování přírodě blízkých vodních poměrů.); samotné sdělení nemusí během interpretace vůbec zaznít, ale návštěvník by k němu měl samostatně dospět; v území CHKO vycházejí ze sdělení definovaných v koncepcích práce s návštěvníckou veřejností a jsou zohledněna (využita) i v interpretačním plánu prvku (např. pro návštěvnícké středisko, naučnou stezku)

Prostředky interpretace – konkrétní formy komunikace s návštěvníkem – interpretační panely, brožury, modely, expozice apod.; na úrovni expozic se za prostředky interpretace považují jednotlivé části expozice

Téma interpretace – oblast, kterou se interpretace zabývá (například vysídlení obcí v území a jeho vliv na přírodu), nemělo by být definováno příliš široce (voda, geologie apod.), protože široce definované téma není možné v rámci interpretace postihnout, což vede k důrazu na „velké pravdy“ (koloběh vody v přírodě, geologická historie), které jsou většinou vzdálené jak návštěvníkům, tak i interpretaci konkrétního území či fenoménu

Návštěvnícké středisko (NS) je samostatný objekt specifický umístěním na zajímavém až atraktivním místě nebo u zajímavého fenoménu, zpravidla ve zvláště chráněném území, ve kterém se podávají komplexní informace o zvláště chráněném území, o ochraně přírody a krajiny, o místě samém, o možnostech pohybu a pobytu v chráněném území a poskytuje další informace nezbytné pro bezpečný pohyb návštěvníků. Může poskytovat informace i z oblasti cestovního ruchu. Je zde umístěno veřejné sociální zázemí. V NS se nachází výchovně vzdělávací a interaktivní expozice (min. 60 % vnitřní plochy objektu) o přírodě a historii, prezentují se filmy a mapy. NS poskytuje speciální programy s průvodci, organizované exkurze, přednášky apod. NS na území CHKO, NPR a NPP se sdružují do sítě v rámci programu AOPK ČR „Dům přírody“ a jejich činnost je koordinována.

Informační středisko (IS) je malé zařízení poskytující ve zvláště chráněném území informace o všech službách souvisejících s ochranou přírody a krajiny v daném chráněném území nebo jeho části. Může být součástí naučné stezky. IS na území CHKO, NPR a NPP se sdružují do sítě v rámci programu AOPK ČR „Dům přírody“ a jejich činnost je koordinována.

Tab. 2 Klíčové rozdíly mezi návštěvníckými a informačními středisky

	Návštěvnícké středisko: celoplošná úroveň	Informační středisko: lokální úroveň
Prioritní účel	Interpretace konkrétního ZCHÚ, usměrňování návštěvníků	Interpretace a informace o dané lokalitě v rámci ZCHÚ, usměrňování návštěvníků
Prioritní aktivita	Expozice, informace a služby pro návštěvníky ZCHÚ	Informace pro návštěvníky ZCHÚ
Provoz	Zpravidla celoroční	Zpravidla sezonní
Prioritní znalosti a zkušenosti pracovníků	Interpretační kompetence, průvodcování, poskytování turistických informací	Interpretační kompetence, poskytování turistických informací

Prioritní vazba na strategické dokumenty	Koncepce práce s návštěvnickou veřejností, plán/zásady péče o ZCHÚ	Koncepce práce s návštěvnickou veřejností, plán/zásady péče o ZCHÚ, regionální dokumenty
---	--	--

Abecední seznam zkratk

- DP** – Dům přírody, návštěvnické středisko CHKO ve stejnojmenném programu Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky
- CHKO** – chráněná krajinná oblast
- IP** – interpretační plán
- IS** – informační středisko
- KPNV** – koncepce práce s návštěvnickou veřejností v CHKO
- NI** – návštěvnická infrastruktura
- NP** – národní park
- NS** – návštěvnické středisko
- ZCHÚ** – zvláště chráněné území

Seznam doporučené literatury

- ✚ Brochu, L. (2003) Interpretative Planning: The 5-M Model for Successful Planning Projects. Fort Collins: National Association for Interpretation
- ✚ Brown, L., C. (2015) Creating an Interpretation Plan: an introduction. AHI Best Practice Guidelines. Kent: Association for Heritage Interpretation.
- ✚ Carter, J. ed (2001) A Sense of Place – An Interpretive Planning Handbook. [online] Tourism and the Environment Initiative, Inverness. Dostupné z < <http://www.scotinterpnet.org.uk> > v ČR vyšlo doplněné jako Ptáček, L. et al (2004): Interpretace místního dědictví. Brno: Veronica pro Nadaci Partnerství
- ✚ Ham, S. (2013) Interpretation – Making a Difference on Purpose. Golden CO: Fulcrum Publishing
- ✚ Ptáček, L., Růžička, T., Medek, M., Hušková, B., Banaš, M. (2012) Jak předkládat svět. Brno: Partnerství o.p.s
- ✚ Veverka, J. (1998) Interpretive Master Planning. Tustin: Acorn Naturalists
- ✚ National Association for Interpretation, (2009) Standards and Practices for Interpretive Planning [online], přeložil Michal Medek, 2015 - dostupné z: http://www.medek.us/ftp/Dobra_praxe_planovani_interpretace_NAI.pdf

Platné interpretační plány a KPNV dostupné z:
https://drusop.nature.cz/ost/archiv/odborna_lit/